

УДК 005.591.452:657(477)

Світлана Рудейчук

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Светлана Рудейчук

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПУБЛИЧНО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАИНЕ: УЧЕТНЫЙ АСПЕКТ

Svitlana Rudeychuk

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP IN UKRAINE: ACCOUNT ASPECT

Стаття присвячена дослідженню особливостей функціонування публічно-приватного партнерства в Україні. У процесі дослідження вивчено сучасний стан проектів публічно-приватного партнерства в Україні, а також з'ясовано основні перешкоди та перспективи розвитку публічно-приватного партнерства в Україні. Охарактеризовано чинну законодавчу базу, що регулює питання у сфері реалізації проектів публічно-приватного партнерства. Виділено проблеми, які перешкоджають впровадженню проектів публічно-приватного партнерства в Україні, та охарактеризовано напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення реалізації проектів суспільного значення в межах публічно-приватного партнерства.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, державно-приватне партнерство, партнер, договори, угода про розподіл продукції, система бухгалтерського обліку

Рис.: 1. Бібл.: 6.

Статья посвящена исследованию особенностей функционирования публично-частного партнерства в Украине. В процессе исследования изучены современное состояние проектов государственно-частного партнерства в Украине, а также выяснены основные препятствия и перспективы развития государственно-частного партнерства в Украине. В статье охарактеризована действующая законодательная база, которая регулирует вопросы в сфере реализации проектов государственно-частного партнерства. Выделены проблемы, которые препятствуют внедрению проектов государственно-частного партнерства в Украине, и охарактеризованы направления совершенствования учетно-аналитического обеспечения реализации проектов общественного значения в рамках публично-частного партнерства.

Ключевые слова: публично-частное партнерство, государственно-частное партнерство, партнер, договоры, соглашение о разделе продукции, система бухгалтерского учета

Рис.: 1. Библ.: 6.

The article is devoted to investigation of the functioning of public-private partnership in Ukraine. The study examined the current state of Public Private Partnership in Ukraine, and found the main obstacles and prospects of development of public-private partnership in Ukraine. The article describes the current legal framework governing the implementation of projects in the field of public-private partnership. Highlight the problems that hinder the implementation of Public-Private Partnership in Ukraine, and characterized directions of improvement of accounting and analytical support projects of public importance within public-private partnership.

Key words: public-private partnerships, partner agreements, an agreement on production sharing, system of accounting

Fig.: 1. Bibl.: 6.

JEL Classification: M 14, M 40, M 41

Постановка проблеми. Публічно-приватне партнерство є однією із сучасних форм ведення бізнесу в умовах динамічного розвитку економіки країни. Основою для формування публічно-приватного партнерства є розподіл завдань між державним і приватним секторами таким чином, щоб спільне підприємство забезпечувало б ефективну реалізацію завдань на благо суспільства. Приватний партнер має на меті задовольнити свої потреби в отриманні максимального прибутку від здійснення діяльності, публічний партнер, у свою чергу, має на меті використовуючи всі засоби, якими він володіє, задовольнити максимальним чином суспільні потреби у результаті здійснення діяльності. Тому загалом саме публічно-приватне партнерство має на меті досягнення максимального суспільного ефекту на комерційній основі. Таким чином, таку організацію бізнесу слід розглядати, з одного боку, як інструмент для розвитку інфраструктури країни, з іншого боку, як спосіб надання громадянам певних послуг.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 1 січня 2016 року на засадах державно-приватного партнерства реалізується 177 проектів (укладено 146 договорів концесії, 31 договір про спільну діяльність). Ра-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

зом з цим за даними Луганської облдержадміністрації 6 проектів, що реалізуються на засадах державно-приватного партнерства, знаходяться на території непідконтрольній українській владі, а саме проекти в таких сферах: пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування – 2; збір, очищення та розподілення води – 3; інші – 1 [5].

У зв'язку із зазначеним, інформація щодо стану реалізації зазначених проектів відсутня, тому вони не враховуються у наведених даних. Зазначені проекти реалізуються в таких сферах господарської діяльності: оброблення відходів (112 проектів, що становить 63,2 % від загальної кількості); збір, очищення та розподілення води (30 проектів, що становить 16,8 % від загальної кількості); будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури (16 проектів, що становить 9,0 % від загальної кількості); виробництво, транспортування і постачання тепла (6 проектів, що становить 3,3 % від загальної кількості); виробництво, розподілення та постачання електричної енергії (5 проектів, що становить 2,8 % від загальної кількості); управління нерухомістю (2 проекти, що становить 1,1 % від загальної кількості); пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування (1 проект, що становить 0,6 % від загальної кількості); туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт (1 проект, що становить 0,6 % від загальної кількості); інші (4 проекти, що становить 2,6 % від загальної кількості). Слід зазначити, що значна частина проектів реалізується на території Полтавської (113), Миколаївської (15) та Одеської (14) областей. В основному це проекти у сферах надання житлово-комунальних послуг, таких як збір, очищення та розподілення води та послуг зі збору/вивозу й утилізації побутових відходів [5].

Таким чином, за сучасних умов ведення бізнесу для України є актуальним функціонування та розвиток механізму приватно-публічного партнерства, оскільки досвід розвинутих країн у сфері публічно-приватного партнерства вказує на певні переваги цієї форми організації бізнесу щодо реалізації проектів на благо суспільства: багаторічний характер співпраці, розподіл ризиків між партнерами, винагорода за здійснену діяльність тощо. Тому варто більш глибоко дослідити питання, пов'язані з розвитку механізму публічно-приватного партнерства в Україні та обліково-аналітичним забезпеченням управління проектами на основі такого механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості механізму та розвитку публічно-приватного партнерства в Україні досліджували у своїй працях такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В. Ю. Гарбариніна [1], Ю. З. Драчук, Н. В. Трушкіна [2], Т. А. Заяць, В. Л. Жаховська, О. І. Дяконенко [3], В. П. Звонар [4], Б. Корбус (Korbus B.), Т. Срокош (Srokosz T.), М. Вавжиняк (Wawrzyński M.) [6] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на існуючий науковий доробок у сфері публічно-приватного партнерства, залишаються недостатньо дослідженими питання, що стосуються особливостей управління проектами з боку публічного та приватного партнерів, аналізу та оцінки ризиків таких проектів, а також визначення напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення реалізації проектів публічно-приватного партнерства.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення особливостей механізму публічно-приватного партнерства з метою виявлення основних напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення реалізації проектів публічно-приватного партнерства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Публічно-приватне партнерство засноване на принципах довготермінового характеру співпраці, метою якого є створення інфраструктури, що сприяє наданню послуг громадського характеру. Головним завданням публічного партнера є надання послуг суспільного значення. В той час як приватний партнер здій-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

снює господарську діяльність та отримує прибутки, надаючи послуги суспільного характеру. Таким чином, договори у сфері публічно-приватного партнерства стосуються у переважній більшості проектування, будівництва, модернізації, технічного обслуговування та експлуатації необоротних активів, які пізніше стають основою для надання послуг суспільного значення.

Якщо брати до уваги становлення та розвиток публічно-приватного партнерства в Україні, то варто зазначити про нормативно-правову базу, яка є основою зародження та подальшого розвитку цього виду партнерства. В Україні існує певне правове поле, яке визначає основні принципи співробітництва публічного та приватного секторів з метою залучення додаткових інвестицій в економіку України. Насамперед, це Конституція України, кодекси України (зокрема Господарський та Цивільний), Закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про Концесії», «Про оренду державного й комунального майна», «Про управління об'єктами державної власності» та інші підзаконні акти України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Аналізуючи положення зазначених нормативних документів, у першу чергу варто звернути увагу на необхідності заміни терміна «державно-приватне партнерство», який вживається в Україні та чинних нормативних документах, на термін «публічно-приватне партнерство», оскільки останній є загальноприйнятим терміном у більшості країн світу.

Крім того, існують певні суперечності та неузгодженості у нормативно-правових документах України, що суттєво ускладнює процес розвитку публічно-приватного партнерства в Україні. Насамперед, варто розширити на законодавчому рівні перелік форм взаємодії публічного та приватного партнерів, а не обмежуватись однією формою – договором (наприклад, дозволити об'єднання підприємств різних форм власності на основі спільних інтересів, що набуло великого розповсюдження у розвинутих країнах світу). Також варто роз'яснити можливі переваги такого виду партнерства як для публічного партнера, так і приватного. Разом з тим визначитись з джерелами фінансування цього виду партнерства, зокрема, що стосується фінансування проектів за участі банківських установ. Це приведе до розвитку публічно-приватного партнерства на теренах України та поліпшить інвестиційний клімат у ній.

Варто також зазначити, що суб'єкти господарювання мають багато сумнівів під час розкриття інформації щодо здійснення публічно-приватного партнерства в реєстрах обліку та у фінансовій звітності. Сумніви стосуються передусім питань, які пов'язані з отриманням прибутку в результаті здійснення діяльності в межах такого партнерства, розподілом ризиків та продукції (або послуг), що виникла у результаті укладення договору про партнерство між публічним та приватним партнерами. До того ж існують проблеми з відображенням в облікових реєстрах інформації щодо отриманого приватним партнером фінансування, розрахунків між приватним та публічним партнером (передача землі для розвитку, розподіл доходів від інвестицій між приватним партнером та публічним тощо).

Тому визначена концепція становлення та розвитку публічно-приватного партнерства повинна сприяти формуванню адекватного для потреб управління та задоволення інформаційних потреб суспільства обліково-аналітичного забезпечення реалізації проектів публічно-приватного партнерства (рис.).

Ця концепція враховує мету створення публічно-приватного партнерства, алгоритм планування заходів у сфері публічно-приватного партнерства, що у сукупності має вплив на особливості формування обліково-аналітичного забезпечення реалізації проектів публічно-приватного партнерства.

Рис. Концепція становлення та розвитку публічно-приватного партнерства

Перед прийняттям рішення щодо реалізації конкретного проєкту у формі публічно-приватного партнерства публічний партнер повинен під страхом ненадійності договору про публічно-приватне партнерство провести аналіз діяльності приватного партнера та визначити й оцінити ризики, які будуть пов'язані з реалізацією проєкту, розглянути всі економічні та фінансові аспекти, пов'язані з будівництвом і експлуатацією запропонованого об'єкта, а також визначити вартість проєкту в межах здійснення публічно-приватного партнерства. Кожен публічний партнер повинен враховувати не тільки прибуток, отриманий від реалізації інвестицій, але й соціальні вигоди та ризики, пов'язані з реалізацією проєкту в межах публічно-приватного партнерства.

Висновки та пропозиції. Таким чином, публічно-приватне партнерство ґрунтується на співробітництві між державою в особі уряду з приватним сектором. Це є реалізацією спільної мети, у ході якої муніципалітет і приватний підприємець розподіляють і ризики, і інвестиції, і отриманий результат своєї співпраці. Разом з тим бухгалтерський облік повинен враховувати усі аспекти такої діяльності та надавати повну і своєчасну інформацію про ступінь реалізації спільного для публічного та приватного партнерів проєкту суспільного значення, а аналіз облікової інформації є необхідним для прийняття ефективних раціональних рішень щодо реалізації проєкту.

Список використаних джерел

1. Гарбариніна В. Ю. Удосконалення організаційно-правового механізму реалізації політики державно-приватного партнерства в Україні / В. Ю. Гарбариніна // Державне управління та

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

місцеве самоврядування. Серія: Механізм державного управління. – 2015. – Вип. 4 (27). – С. 116–123.

2. Драчук Ю. З. Визначення змісту терміна “публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку промисловості” / Ю. З. Драчук, Н. В. Трушкіна // Глобальні та національні проблеми економіки. Серія: Економіка та управління національним господарством. – Миколаїв : Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2016. – Вип. 9. – С. 98–104.

3. Заяць Т. А. Публічно-приватне партнерство в Україні: основні обмеження та напрями розвитку / Т. А. Заяць, В. Л. Жаховська, О. І. Дяконенко // Економіка та держава. – 2015. – № 5. – С. 6–10.

4. Звонар В. П. Публічно-приватне партнерство в Україні в контексті соціальної інноваційності розвитку / В. П. Звонар // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2014. – Т. 19, вип. 3/3. – С. 149–155.

5. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6b08c354-a6fd-4ace-8c57-41829defda5c&title=DovidkaSchodoStanuZdiisnennia>.

6. Korbus B., Srokosz T., Wawrzyniak M. Partnerstwo publiczno-prywatne. Poradnik: Praca zbiorowa / Pod redakcją Bartosza Korbusa. Warszawa: Urząd Zamówień Publicznych Departament Informacji, Edukacji i Analiz Systemowych, 2010. 156 s.

References

1. Harbarynina, V. Yu. (2015). Udoskonalennia orhanizatsiino-pravovoho mekhanizmu realizatsii polityky derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Improving organizational and legal mechanism for implementing the policy of public-private partnership in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. Serii: Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia – Public Administration and Local Self-Government. Series: The mechanism of governance*, issue 4 (27), pp. 116–123 (in Ukrainian).

2. Drachuk, Yu. Z., Trushkina, N. V. (2016). Vyznachennia zmistu termina “publichno-pryvatne partnerstvo u sferi innovatsiinoho rozvytku promyslovosti” [Determination of the term “public-private partnership in the field of innovative industrial development”]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Serii: Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Global and national economic problems. Series: Economics and national economy management*, issue 9, pp. 98–104 (in Ukrainian).

3. Zaiats, T. A., Zhakhovska, V. L., Diakonenko, O. I. (2015). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini: osnovni obmezhenia ta napriamy rozvytku [Public-private partnership in Ukraine: key limitations and development directions]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, no. 5, pp. 6–10 (in Ukrainian).

4. Zvonar, V. P. (2014). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini v konteksti sotsialnoi innovatsiinosti rozvytku [Public-private partnership in Ukraine in the context of social innovation]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova – Odesa National University Herald*, vol. 19, issue 3/3, pp. 149–155 (in Ukrainian).

5. Ofitsiynyi sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Official site of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6b08c354-a6fd-4ace-8c57-41829defda5c&title=DovidkaSchodoStanuZdiisnennia>.

6. Korbus, B., Srokosz, T., Wawrzyniak, M. (2010). Partnerstwo publiczno-prywatne [Public-private partnerships]. Warszawa: Urząd Zamówień Publicznych Departament Informacji, Edukacji i Analiz Systemowych.

Рудейчук Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та фінансів, Івано-Франківський інститут менеджменту ТНЕУ (вул. Галицька, 7, Івано-Франківськ, Україна).

Рудейчук Светлана Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и финансов, Ивано-Франковский институт менеджмента ТНЭУ (ул. Галицкая, 7, Ивано-Франковск, Украина).

Rudeychuk Svitlana – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Accounting and Finance, Ivano-Frankivsk Institute of Management TNEU (7 Galicka Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine).

E-mail: anna.jakovets@mail.ru